

**Definisi Budak Baik dalam Konteks Pengertian
Kaum Melayu, Cina dan India di Malaysia**

Nai Chee Siang, Tan Bee Piang*

Jabatan Pengajian Kemasyarakatan dan Kewarganegaraan
Universiti Pendidikan Sultan Idris.

Abstrak

Dalam situasi yang berbeza, definisi mengenai 'budak baik' adalah berbeza. Perbezaan budaya dalam makna budak baik telah menimbulkan persoalan mengenai pertimbangan yang tepat tentang budak baik dalam masyarakat berbilang kaum seperti Malaysia. Oleh demikian, kajian mengenai budak baik berdasarkan pandangan ibu bapa yang terdiri daripada pelbagai kaum di Malaysia telah dijalankan untuk menjawab persoalan ini. Kaedah temu bual digunakan sebagai instrumen kajian, manakala responden kajian ini terdiri daripada ibu bapa kaum Melayu, Cina dan India di Malaysia. Kajian mendapati bahawa takrif 'budak baik' terdapat sedikit perbezaan dengan keadaan budaya, namun demikian perbezaan tersebut tidaklah begitu ketara. Sejarah, budaya dan tradisi adalah unsur-unsur yang menyumbang kepada takrif budak baik di kalangan ibu bapa daripada pelbagai kaum dalam masyarakat Malaysia, tetapi agama adalah faktor yang paling berkesan dalam kajian ini.

Kata kunci: budak baik, pelbagai kaum, pelbagai agama, pelbagai budaya, nilai moral

* Nai Chee Siang, Calon Sarjana, Jabatan Pengajian Kemasyarakatan dan Kewarganegaraan, Universiti Pendidikan Sultan Idris; Tan Bee Piang, Pensyarah Kanan, Jabatan Pengajian Kemasyarakatan dan Kewarganegaraan, Universiti Pendidikan Sultan Idris.

**The Cultural Definition of a Good Child in the Context of
Malays, Chinese and Indians in Malaysia**

Nai Chee Siang, Tan Bee Piang *

Department of Social Studies and Citizenship
Sultan Idris Education University.

Abstract

There are different definition of being a “good child” in different situation. The possibility of cultural differences in the meaning of good child raise question about the accurate measurement of good child in a multicultural society such as Malaysia. To address this question, this research examines what it means to be a good child on the views of parents from different ethnic in Malaysia. Using interviews as research instrument, the respondents of this research are composed of Malay, Chinese and Indian parents in Malaysia. The study found that the definition of “good child” varies slightly with culture conditions, but it is insignificant. History, culture and tradition are common elements which contribute to the definition of good child among parents from different ethnic in Malaysian society, but religion is the most impacting factor to this case.

Keywords: good child, multi-racial, multi-religious, multi-cultural, moral value

* Nai Chee Siang, Master Candidate, Department of Social Studies and Citizenship, Sultan Idris Education University; Tan Bee Piang, Senior Lecturer, Department of Social Studies and Citizenship, Sultan Idris Education University.

Pengenalan

Kebanyakan manusia akan mengaitkan disiplin kanak-kanak dengan hukuman atau denda. Namun demikian kaedah pujian juga berkesan dalam membentuk disiplin kanak-kanak. Melalui pujian, kanak-kanak berasa diri sendiri bernilai, disayangi dan dihargai. Menurut Bandura (1971), proses peneguhan dan motivasi memainkan peranan penting kerana ia mampu mempengaruhi seorang kanak-kanak untuk melakukan atau tidak melakukan sesuatu tingkah laku. Perkataan 'budak baik' merupakan suatu gelaran yang positif dan memberi galakan serta dorongan kepada kanak-kanak untuk melakukan atau mengulangi sesuatu perkara yang disukai oleh orang lain. Perkataan 'budak baik' digunakan oleh orang dewasa untuk menggambarkan personaliti atau tingkah laku kanak-kanak yang boleh diterima dan disukai oleh orang lain. Namun demikian pengertian budak adalah berbeza mengikut konteks dan pengertian masing-masing.

Straughan (1988) menyatakan bahawa kanak-kanak akan dianggap baik apabila mereka telah mencapai beberapa standard yang dikehendaki dalam sesuatu perkara atau aktiviti. Menurut DeVries dan Zan (1994) pula, kanak-kanak yang bermoral seharusnya memahami peraturan serta keperluan untuk melayani orang lain seperti mereka ingin dilayani. Selain itu, Goodman (2001) telah melihat definisi budak baik dari konteks kanak-kanak itu sendiri. Kanak-kanak tadika memberi maksud perkataan 'baik' sebagai menolong, berkongsi, mengambil giliran dan tidak bersikap kejam.

Malaysia merupakan sebuah negara yang bercirikan pelbagai kaum. Terdapat tiga kaum utama di Malaysia, iaitu Melayu, Cina dan India. Walaupun semua kaum di Malaysia hidup bersama-sama di satu ruang yang sama, tetapi setiap kaum masih mengekalkan agama, bahasa, kepercayaan, adat dan gaya hidup yang tersendiri. Sesetengah nilai kebudayaan kaum Cina dan India dari negara asal masih kekal sehingga ini. Akibat daripada perbezaan itu, pengertian budak baik juga berbeza mengikut pengertian setiap kaum.

Sorotan Kajian

Menurut Kim (1996) dalam kajiannya yang bertajuk "Konsep jadi orang dalam masyarakat Melayu: satu kajian kes di negeri Terengganu" telah cuba untuk memahami konsep 'jadi orang' dan proses-proses yang dilalui oleh orang Melayu, khususnya Melayu Kelulut, Terengganu untuk 'menjadi orang'. Kajian mendapati bahawa orang Melayu Kelulut sangat memberatkan faktor agama dalam penilaian seseorang individu. Kesemua orang Melayu Kelulut beragama Islam, maka mereka melihat orang alim dan beriman sebagai orang yang penting dalam masyarakat mereka. Selain itu, faktor budi bahasa dan sosial juga ditegaskan oleh orang Melayu Kelulut. Tingkah laku seperti sopan, lemah-lembut, bercakap molek, peramah, memberi salam dan sebagainya ditekankan dalam masyarakat mereka. Semangat kekitaan serta sifat sederhana juga dititikberatkan dalam latar belakang masyarakat Melayu Kelulut yang merupakan masyarakat luar bandar. Dalam masyarakat Melayu Kelulut, orang yang mempunyai pendapatan lumayan dianggap pandai atau orang bernasib baik. Namun demikian ia tidak cukup untuk dinilai sebagai 'orang' kerana sikap rajin, tekun dan sebagainya lebih

ditekankan. Melalui konsep 'jadi orang' tersebut, terserlah nilai-nilai orang Melayu sebagai garis panduan yang mereka ikuti dalam pembentukan personaliti anak Melayu.

Burr (2014) dalam kajiannya yang bertajuk "The complexity of morality: Being a 'good child' in Vietnam?" [Kerumitan moral: Menjadi 'anak baik' di Vietnam?] telah cuba untuk mengkaji definisi budak baik di Vietnam. Kanak-kanak lelaki terutamanya anak sulung dalam sesebuah keluarga telah diberi penekanan untuk meneruskan amalan pemujaan nenek moyang dari generasi ke generasi. Dalam situasi sedemikian, masyarakat akan beranggapan bahawa anak yang baik ialah anak yang menerima kedudukan mereka dalam struktur hierarki keluarga dan bersedia untuk mengorbankan kepentingan individu bagi memperoleh kepentingan bersama. Selain itu, masyarakat Vietnam telah menyesuaikan ajaran Confucius dan menggabungkannya dengan amalan sosial yang sedia ada. Nilai ketaatan dan kepatuhan terhadap hierarki keluarga yang diterapkan dalam nilai Confucius seperti tidak menyakiti hati ibu bapa dan menjaga maruah keluarga merupakan ciri-ciri baik dalam masyarakat Vietnam. Beliau mendapati bahawa terdapat dua sistem moral yang berbeza dalam masyarakat Vietnam iaitu kemoralan tradisional (*traditional morality*) dan kemoralan sosialis (*socialist morality*). Oleh itu, beliau menganggap bahawa pengertian budak baik adalah rumit.

Selain itu, Montgomery (2014) dalam kajiannya yang bertajuk "Child prostitution as filial duty, The morality of child-rearing in a slum community in Thailand" [Pelacuran kanak-kanak sebagai kewajipan kepada ibu bapa? Moral pemeliharaan anak dalam masyarakat setinggan di Thailand] telah membincangkan kes di mana sekumpulan kanak-kanak di Baan Nua, Thailand terlibat dalam kegiatan pelacuran. Walaupun pekerjaan ini dikatakan mendedahkan kanak-kanak kepada bahaya dari segi fizikal dan mental, tetapi ibu bapa serta kanak-kanak menyatakan bahawa pelacuran merupakan satu cara untuk menyatupadukan keluarga mereka. Masyarakat di Baan Nua berpendapat bahawa anak menanggung budi kepada ibu bapa mereka. Kanak-kanak mempunyai tanggungjawab sepanjang hayat kepada ibu bapa mereka kerana anak merupakan 'penghutang moral' dan ibu bapa merupakan 'pemiutang moral'. Beberapa orang kanak-kanak yang ditemu bual menyatakan bahawa mereka menjadi pelacur secara suka rela kerana ia membolehkan mereka memperoleh pendapatan yang lumayan bagi menyara keluarga mereka. Mereka akan diiktiraf serta dipuji sebagai anak baik apabila mereka mampu menyumbang wang kepada keluarga. Oleh itu, boleh disimpulkan bahawa kanak-kanak di Baan Nua akan dianggap sebagai budak baik sekiranya mereka menjalankan tanggungjawab terhadap ibu bapa dan keluarga mereka walaupun terpaksa menjadi pelacur untuk menyumbang pendapatan kepada keluarga.

Qureshi (2014) dalam kajiannya yang bertajuk "Sending children to school 'back home': Multiple moralities of Punjabi Sikh parents in Britain" [Menghantar anak-anak ke sekolah halaman kampung: Kepelbagaian moral ibu bapa Punjabi Sikh di Britain] pula membincangkan bagaimana ibu bapa Punjabi Sikh di Britain cuba untuk membentuk 'budak baik' melalui penaakulan moral tentang persekolahan mereka. Ibu bapa membandingkan sekolah di Britain dengan India dan terfikir untuk menghantar anak mereka pulang ke negara India untuk menerima pendidikan di situ, berharap untuk menerapkan anak mereka dengan budaya, tradisi dan bahasa India. Tumpuan pertama kajian adalah untuk meneroka pandangan ibu bapa dan datuk nenek yang ingin

menghantar anak-anak pulang ke sekolah di India. Tumpuan kedua adalah untuk meneroka dilema moral yang dihadapi oleh ibu kerana menghantar anak mereka pulang ke sekolah di India. Dapatan kajian pertama mendapati ibu bapa dan datuk nenek Punjabi Sikh mempunyai idea mengenai budaya Barat adalah tidak bermoral dan tidak selaras dengan budaya India. Oleh itu, ibu bapa berpendapat bahawa anak-anak seharusnya dihantar pulang ke India untuk menerima pendidikan di situ kerana ia membantu anak-anak mempelajari budaya Sikh dan membentuk ‘budak baik’. Dapatan kajian kedua mendapati ibu menghadapi dilema moral setelah menghantar anak mereka pulang ke sekolah di India. Mereka menggelar diri sendiri sebagai ‘ibu jahat’ kerana memaksa anak sendiri untuk hidup bersendirian jauh dari keluarga asal di India.

Zeitlyn (2014) dalam kajiannya yang bertajuk “The making of a moral British Bangladesh” [Pembentukan moral Bangladesh di British] berusaha untuk mengenal pasti perubahan tanggapan mengenai didikan moral dalam kalangan keluarga Bangladesh di London. Ciri-ciri kehidupan bandar di London berbeza dengan ciri-ciri kehidupan luar bandar di Bangladesh telah menyebabkan mereka menghadapi masalah dalam membentuk moral anak-anak mereka. Akibat percanggahan antara budaya Bangladesh dan kemodenan Barat di London, ibu bapa melihat kepentingan Islam sebagai satu bentuk identiti. Hal ini demikian kerana kebanyakan warga Bangladesh yang dilahirkan di UK tidak merasa ikatan yang kuat dengan Bangladesh menyebabkan agama Islam berperanan sebagai sumber identiti kepada mereka. Oleh demikian ibu bapa telah mewujudkan kelas Al-Quran sendiri dengan mengupah tiga orang wanita Maghribi untuk mengajar kanak-kanak bahasa Arab dan membaca Al-Quran. Secara kesimpulannya, percanggahan budaya Bangladesh dan kemodenan Barat menyebabkan ibu bapa memilih Islam sebagai sumber identiti dan moral. Kelas Al-Quran menjadi manifestasi penting daripada keinginan untuk mewujudkan ‘budak baik’ yang baru, iaitu tidak terikat dengan budaya Bangladesh atau kemodenan Barat.

Objektif Kajian

Kajian ini dijalankan berdasarkan dua objektif yang berikut, objektif kajian merangkumi aspek-aspek berikut:

1. Mengetahui pasti definisi budak baik dalam konteks pengertian kaum Melayu, Cina dan India di Malaysia.
2. Mengetahui pasti perbandingan definisi budak baik dalam konteks kaum Melayu, Cina dan India di Malaysia.

Persoalan Kajian

Kajian ini dijalankan berdasarkan dua persoalan yang berikut, persoalan kajian merangkumi aspek-aspek yang berikut:

1. Apakah definisi budak baik dalam konteks pengertian kaum Melayu, Cina dan India di Malaysia?
2. Apakah perbandingan antara definisi budak baik dalam konteks pengertian kaum Melayu, Cina dan India di Malaysia?

Metodologi Kajian

Dalam kajian ini, beberapa kaedah kajian telah digunakan untuk mendapatkan dapatan kajian, iaitu melalui sumber pertama (data primer) dan sumber kedua (data sekunder). Keadah penyelidikan digunakan dalam kajian ini ialah secara kualitatif. Data primer diperoleh melalui kaedah temu bual secara individu. Manakala data sekunder diperoleh melalui rujukan buku dan jurnal yang dilakukan melalui kajian perpustakaan. Responden yang terlibat dalam kajian ini terdiri daripada 26 orang ibu bapa yang terdiri daripada berbilang kaum iaitu kaum Melayu (10 orang), kaum Cina (10 orang) dan kaum India (6 orang). Rasional penyelidik memilih ibu bapa yang mempunyai anak adalah kerana golongan ini mempunyai pengalaman dalam mendidik anak-anak. Namun demikian bilangan jantina adalah tidak sekata di mana responden lebih ramai terdiri daripada golongan ibu. Bagi responden kaum Melayu dan Cina masing-masing terdiri daripada 2 orang lelaki dan 8 orang perempuan, manakala responden kaum India terdiri daripada 3 orang lelaki dan 3 orang perempuan. Hal ini demikian kerana ibu lebih berpengalaman serta banyak menghabiskan masa bersama anak jika dibandingkan dengan bapa. Oleh demikian responden ibu boleh mengemukakan lebih banyak maklumat yang diperlukan dalam kajian ini.

Kajian ini telah dilakukan di kampung halaman pengkaji iaitu bandar Pekan Pahang. Temu bual dilakukan secara bersemuka dan persendirian dengan responden. Rakaman suara telah digunakan semasa sesi temu bual dengan kebenaran daripada pihak responden. Sebelum ini, pengkaji telah mengenali hampir kesemua responden yang ditemu bual. Setiap sesi temu bual adalah dalam tempoh masa 15-40 minit bagi setiap responden. Pengkaji menggunakan teknik bahasa yang tidak formal semasa sesi temu bual bagi memastikan responden boleh memahami dengan lebih jelas soalan-soalan yang dikemukakan kepada mereka. Bagi responden kaum Melayu dan India, temu bual dijalankan dalam bahasa Melayu, manakala temu bual bersama responden kaum Cina dijalankan dalam bahasa Cina. Lokasi sesi temu bual dijalankan berbeza mengikut keselesaan responden seperti rumah responden, kedai responden, kedai makan dan sebagainya. Waktu sesi temu bual pula kebanyakan dilakukan pada waktu petang serta malam. Secara keseluruhannya, kesemua responden yang ditemu bual telah memberi kerjasama sepenuhnya.

Manakala kajian perpustakaan dijalankan di Perpustakaan Tunku Bainun Universiti Pendidikan Sultan Idris Tanjung Malim, Perak. Buku rujukan, jurnal serta tesis berkaitan boleh diperoleh di perpustakaan tersebut. Namun bahan-bahan yang diperoleh adalah terhad kerana tidak ramai pengkaji lepas yang menjalankan kajian ini. Selain itu kajian lepas yang diperoleh banyak terdiri daripada pengkaji luar negara. Oleh itu pengkaji mengalami kesukaran untuk mendapatkan maklumat tambahan mengenai kajian ini.

Dapatan Kajian

Berdasarkan maklumat-maklumat yang diperoleh melalui temu bual didapati terdapat sedikit perbezaan definisi budak baik mengikut pengertian kaum Melayu, Cina dan India. Ketiga-tiga kaum menyatakan bahawa budak baik perlulah patuh kepada ibu

bapa. Ibu bapa Melayu berpendapat bahawa seorang budak baik wajib mendengar arahan ibu bapa tanpa persoalan dan tidak dibenarkan untuk melawan kata-kata ibu bapa. Manakala ibu bapa Cina menyatakan bahawa seorang budak baik perlu faham dan mematuhi nasihat yang diberikan kerana anak yang tidak mendengar arahan akan menimbulkan masalah kepada mereka. Ibu bapa India pula menyatakan bahawa seorang budak baik perlu patuh kepada ibu bapa kerana ibu bapa merupakan insan yang melahirkan anak dan mereka percaya bahawa nasihat daripada ibu merupakan utusan daripada Tuhan kepada anak.

Selain itu ketiga-tiga kaum menyatakan bahawa budak baik perlulah menghormati ibu bapa dan orang lain. Ibu bapa Melayu menyatakan seorang budak baik perlu beradab sopan ketika bercakap dengan ibu bapa dan tidak menyakiti hati mereka kerana hidup anak tidak akan berkat apabila menyakiti hati ibu terutamanya. Ibu bapa Cina pula menyatakan bahawa seorang budak baik perlulah bertegur sapa apabila terserempak dengan orang yang dikenali. Manakala ibu bapa India menyatakan seorang kanak-kanak akan dikatakan budak baik apabila mereka menghormati ibu, bapa, guru dan Tuhan sendiri.

Ketiga-tiga kaum juga menyatakan bahawa budak baik perlu mempunyai tanggungjawab terhadap keluarga. Ibu bapa Melayu menyatakan bahawa anak lelaki perlu memikul tanggungjawab menjaga keluarga kerana ibu bapa telah bersusah payah membesarkan mereka. Ibu bapa Cina pula menyatakan bahawa seorang budak baik perlu mempunyai tanggungjawab terhadap diri sendiri dan keluarga. Bertanggungjawab terhadap diri sendiri ialah dapat menguruskan kehidupan sendiri manakala bertanggungjawab terhadap keluarga ialah dapat menjaga segala keperluan ibu bapa termaksud kasih sayang apabila ibu bapa tua. Ibu bapa India pula berpendapat bahawa anak yang tidak menjaga ibu bapa akan menerima balasan yang sama ketika tua.

Di samping itu ketiga-tiga kaum menyatakan bahawa seorang budak baik perlulah menolong ibu bapa dalam kehidupan seharian. Ibu bapa Cina menyatakan bahawa seorang budak baik sepatutnya membantu ibu bapa secara ikhlas tanpa rungutan. Ibu bapa Melayu pula berpendapat bahawa anak sepatutnya membantu ibu bapa menguruskan kerja rumah kerana ibu bapa berasa letih setelah bekerja seharian. Manakala ibu bapa India menyatakan bahawa anak perlu memberi peluang kepada ibu bapa untuk berehat ketika berada di rumah.

Ketiga-tiga kaum juga menyatakan bahawa seorang budak baik perlu bersungguh-sungguh ketika menuntut ilmu. Namun demikian mereka tidak berpendapat bahawa kanak-kanak yang memperoleh pencapaian akademik yang cemerlang akan dianggap sebagai budak baik. Mereka berpendapat bahawa pencapaian akademik kanak-kanak sepatutnya seimbang dengan tingkah laku yang baik. Oleh itu mereka tidak mempunyai persepsi bahawa seorang budak baik mesti memperoleh pencapaian akademik yang cemerlang. Selain itu, ketiga-tiga kaum berpendapat bahawa seorang budak baik perlulah percaya kepada Tuhan. Namun demikian terdapat perbezaan di mana responden Melayu dan India berpendapat bahawa seorang budak baik perlulah mengamalkan amal ibadah seperti sembahyang dan puasa, tetapi responden Cina berpendapat seorang budak baik

tidak semestinya perlu mengamalkan amal ibadah kerana mereka beranggapan bahawa amalan tersebut tidak wajib.

Responden Melayu dan Cina berpendapat bahawa seorang budak baik perlulah berdikari dalam kehidupan seharian. Mereka berpendapat bahawa anak-anak sepatutnya boleh melakukan kerja-kerja mudah tanpa bergantung sepenuhnya pada ibu bapa. Nilai berdikari tidak dinyatakan oleh responden India semasa temu bual kerana anak-anak mereka telah bekerja dan berumah tangga. Seterusnya responden Cina menyatakan bahawa seorang budak baik dalam perlulah mewarisi amalan pemujaan nenek moyang. Kebanyakan orang Cina dipengaruhi oleh falsafah Confucius seperti amalan ibadah pemujaan nenek moyang. Melalui amalan tersebut, seorang kanak-kanak akan mempelajari nilai-nilai hormat dan taat kepada keluarga. Responden India menyatakan bahawa seorang budak baik mempunyai kewajipan untuk mewarisi budaya. Mereka berpendapat bahawa orang India yang sempurna perlu mengetahui budaya sendiri dan akan dipandang hina sekiranya tidak dapat mempertahankan budaya sendiri.

Perbincangan

Terdapat empat ciri-ciri budak baik yang telah dinyatakan oleh ketiga-tiga kaum iaitu patuh kepada ibu bapa, hormat, bertanggungjawab dan membantu. Ibu bapa merupakan individu yang telah melahirkan serta membesarkan anak. Oleh itu, anak-anak mempunyai tanggungjawab dalam membalas budi ibu bapa tersebut. Pandangan sedemikian dikenali sebagai konsep timbal balik. Oleh itu tidak hairanlah sekiranya ketiga-tiga kaum dalam temu bual mempunyai pandangan yang sama bahawa seorang budak baik perlulah patuh kepada ibu bapa, hormat, bertanggungjawab dan membantu sebagai timbal balik terhadap pengorbanan serta budi ibu bapa terhadap anak-anak. Kesemua ciri-ciri ini dapat disimpulkan sebagai konsep ketaatan kepada ibu bapa.

Menurut Sun (2008), ketaatan kepada ibu bapa dianggap nilai yang paling penting dan merupakan pelopor kepada nilai lain. Ia menyumbangkan sikap penyayang dan menghormati orang yang lebih tua. Manakala Xing (1980) dalam Nur Yakin (2013) pula menyatakan bahawa ketaatan kepada ibu bapa melibatkan perbuatan serta layanan yang baik terhadap ibu bapa sebagai kewajipan tertinggi. Ibu bapa adalah akar kita, mereka memberi kita kehidupan dan oleh itu adalah menjadi tanggungjawab setiap kanak-kanak untuk berkhidmat dan menyayangi mereka (Lazzerini, 2013). Konsep ketaatan anak terhadap ibu bapa diamalkan dalam semua kaum dan agama di Malaysia.

Masyarakat Melayu di Malaysia adalah beragama Islam, maka nilai-nilai mereka banyak dipengaruhi oleh agama Islam. Sumber-sumber dalam agama Islam seperti Hadis dan Al-Quran telah menyebut mengenai keperluan seorang anak mentaati ibu bapa mereka. Menurut Musa (2008), ayah dan ibu merupakan asal-usul kewujudan umat manusia. Ibu bapa mempunyai hak untuk mendapat ketaatan daripada anak-anaknya kerana seorang ibu telah mengorbankan keselesaan dan tidur untuk memberi keselesaan kepada anak-anaknya, manakala seorang bapa bekerja keras untuk memenuhi kehidupan anak dari segi keperluan fizikal dan rohani (Mirza, 2011).

Dalam masyarakat Cina, perkataan *xiao* (孝) biasanya digunakan untuk menerangkan ketaatan seorang anak terhadap ibu bapa dan keluarga. Menurut Abdul Rahman (1999), *xiao* bermaksud ketaatan kepada ibu bapa dengan menyanjung serta ikhlas mengambil berat emosi dan jiwa mereka. Oleh itu seorang anak mempunyai kewajipan untuk mempelajari cara menjadi seorang anak yang baik dengan menghormati, mematuhi serta menjaga ibu bapanya.

Dalam ajaran Hindu juga ada menyebut kepentingan seorang anak mentaati ibu bapa. Perkara pertama yang perlu dipelajari oleh kanak-kanak Hindu adalah mentaati ibu bapa. Hindu beranggapan bahawa mentaati ibu bapa sebagai kewajipan dan berdosa bagi mana-mana anak yang tidak menjalankannya. Kitab-kitab Hindu ada menyatakan bahawa seorang anak perlulah sentiasa menaikkan status ibu kepada dewi.

Ketiga-tiga kaum berpendapat bahawa seorang anak baik perlulah mengamalkan nilai kepercayaan kepada tuhan. Namun demikian responden Cina mempunyai pandangan berbeza mengenai amal ibadah dalam sesebuah agama. Responden Melayu dan India berpendapat bahawa seorang budak baik perlulah mengamalkan amal ibadah seperti sembahyang. Responden Cina berpendapat bahawa seorang budak baik tidak semestinya perlu mengamalkan amal ibadah kerana mereka beranggapan bahawa amalan tersebut tidak membantu seorang kanak-kanak menjadi baik. Sebaliknya pertimbangan moral seorang anak lebih penting, iaitu boleh membezakan baik dan buruk apabila membuat sesuatu keputusan.

Penganut Islam mempunyai lima rukun Islam sebagai pedoman kehidupan kerohanian mereka (Balakrishnan, 2009). Antara lima rukun Islam ialah syahadah, sembahyang lima waktu, berpuasa pada bulan Ramadan, menunaikan zakat dan menunaikan haji. Dua daripada lima rukun Islam telah dinyatakan oleh responden Melayu dalam temu bual iaitu sembahyang lima waktu dan puasa. Pada pandangan ibu bapa Melayu yang ditemu bual, seorang kanak-kanak Muslim yang mampu menunaikan dua rukun tersebut akan dianggap sebagai budak baik atau anak soleh dalam pengertian Islam kerana mereka berpendapat bahawa ibadah tersebut dapat membentuk peribadi mulia dan mendapat pahala daripada Allah S.W.T.

Ibadah dalam agama Hindu dikenali sebagai *puja*. *Puja* boleh dilaksanakan sama ada di rumah atau di kuil. Dalam agama Hindu, upacara keagamaan Hindu boleh diklasifikasikan kepada tiga kategori iaitu *Nitya*, *Naimittika* dan *Kamyā* (BBC, 2014). *Puja* dikatakan penting kerana ia merupakan suatu *bhakti* kepada tuhan. Hal ini dapat dilihat pada petikan-petikan Bhagavad-Gita. Ibu bapa India berpendapat bahawa ibadah seperti sembahyang akan membantu seorang kanak-kanak menghindari daripada keburukan.

Berdasarkan kajian Frank Dokotter (1992) dalam Lee (2004), ajaran Confucius banyak mempengaruhi fikiran orang Cina pada masa silam. Apabila pendatang Cina tiba di Malaysia pada abad ke-19, mereka menyedari bahawa perlunya agama dalam kehidupan baru mereka di Malaysia. Oleh itu mereka telah membina tokong untuk mendoakan keselamatan nyawa dan harta, meminta dimurahkan rezeki, kesihatan seisi keluarga. Dewa yang disembah juga berbeza-beza mengikut keperluan masing-masing.

Kenyataan ini sama dengan kenyataan yang diberikan oleh beberapa orang responden Cina bahawa pemujaan kepada dewa adalah bertujuan mendapat keberkatan daripadanya dan berdasarkan kehendak masing-masing. Oleh itu, tidak paksaan anak-anak dalam menunaikan alam ibadah seperti sembahyang.

Kesimpulan

Kajian ini dijalankan bagi mengkaji definisi budak baik mengikut pengertian kaum Melayu, Cina dan India di Malaysia. Maklumat yang diperolehi mendapati bahawa terdapat beberapa ciri-ciri budak baik yang sama dalam ketiga-tiga kaum iaitu patuh kepada ibu bapa, hormat, bertanggungjawab dan menolong. Perbezaan yang paling ketara dalam definisi budak baik antara kaum Melayu, Cina dan India ialah agama. Ibu bapa Melayu dan India berpendapat bahawa seorang budak baik perlu menunaikan amal ibadah, manakala ibu bapa Cina tidak memberi penekanan dalam amal ibadat terhadap seorang budak baik.

Rujukan

- Abdul Rahman Md. Aroff (1999). *Pendidikan Moral: Teori etika dan amalan moral*. Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia.
- Balakrishnan, V. (2009). *Pendidikan Moral untuk universiti dan kolej*. Selangor: Arah Publications.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory* [Teori pembelajaran sosial]. New York: General learning Press.
- BBC. (2014, Mei 4). *Worship* [Ibadat]. Diperoleh daripada <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/hinduism/worship/worship.shtml>
- Burr, R. (2014). The complexity of morality: Being a 'good child' in Vietnam? [Kerumitan moral: Menjadi 'anak baik' di Vietnam?]. *Journal of Moral Education*, 43(2), 156-168.
- DeVries, R., & Zan, B. (1994). *Moral classrooms, moral children creating a constructivist atmosphere in early education* [Bilik darjah moral, kanak-kanak moral mewujudkan suasana yang konstruktivis dalam pendidikan awal]. NY: Teacher College Press.
- Goodman, J. F. (2001). Niceness and the limits of rules [Kebaikan dan had peraturan]. *Journal of Moral Education*, 30(4), 349-360.
- Kim, K. H. (1996). *Konsep jadi orang dalam masyarakat Melayu: Satu kajian kes di negeri Terengganu*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya. (Tidak Diterbitkan).
- Lazzerini, S. (2013). *Buddhist Hell and Filial Piety: A study of the origins and evolution of hell in Indian and Chinese Buddhism and Its relationship with filial piety* [Neraka Buddhism dan Ketaatan: Satu kajian tentang asal-usul dan evolusi konsep neraka dalam agama Buddha India dan Cina serta hubungannya dengan ketaatan terhadap ibu bapa]. China: Funan University. (Tidak Diterbitkan).
- Lee, Y. F. (2004). *Kedinamikan Kecinaan dan Identiti Orang Cina di Malaysia*. Laporan Penyelidikan Sari 22, 167-181.
- Mirza Ehteshamuddin Ahmed (2011). *The right of parents* [Hak ibu bapa]. India: Al-Ather Islamic Centre.
- Montgomery, H. (2014). Child prostitution ad filial duty? The morality of child-rearing in a slum community in Thailand [Pelacuran kanak-kanak sebagai kewajipan kepada ibu bapa? Moral pemeliharaan anak dalam masyarakat setinggan di Thailand]. *Journal of Moral Education*, 43(2), 169-182.

- Musa Muhammad Hajjad az-Zahrani (2008). *Mendidik anak kasih dan patuh kepada ibu bapa*. Kuala Lumpur: Synergy Media.
- Nur Yakin Mohd Ali (2013). *Singapore Malay migrants' concept of "filial-piety" and its support for aged parents to age-in-place in Australia* [Melayu Singapura asing tentang konsep ketaatan dan sokongan mereka kepada ibu bapa tua di Australia]. Australia: Edith Cowan University. (Tidak Diterbitkan).
- Qureshi, K. (2014). Sending children to school 'back home': Multiple moralities of Punjabi Sikh parents in Britain [Menghantar anak-anak ke sekolah halaman kampung: Kepelbagaian moral ibu bapa Punjabi Sikh di Britain]. *Journal of Moral Education*, 43(2), 213-226.
- Straughan, R. (1988). *Can we teach children to be good?: Basic issues in moral, personel and social education* [Bolehkah kita mengajar kanak-kanak untuk menjadi baik?: Isu-isu asas dalam Pendidikan Moral, peribadi dan sosial]. Milton Keynes: Open University Press.
- Sun, C. T. L. (2008). *Themes in Chinese psychology* [Tema-tema dalam bidang psikologi Cina]. Singapore: Cengage Learning Asia Pte. Ltd.
- Zeitlyn, B. (2014). The making of a moral British Bangladeshi [Pembentukan moral Bangladesh di British]. *Journal of Moral Education*, 43(2), 198-212.